

Posudek diplomové práce

Martina Bánociho
na téma:

„Slavení večeře Páně s dětmi. Teologické předpoklady a současná praxe v Českobratrské církvi evangelické“

Diplomand si zvolil jako téma své diplomové práce aktuální otázku ze života Českobratrské církve evangelické, jíž je účast dětí na večeři Páně. Tradičně jsou k ní děti v ČCE zvány až po konfirmaci. Již více než deset let však platí usnesení 34. synodu ČCE, které deklaruje možnost plné účasti pokřtěných dětí na večeři Páně, pokud samy nebo prostřednictvím svých rodičů vyjádří svou víru a touhu po obecenství Kristova stolu. Současná praxe v jednotlivých sborech církve je poměrně diferencovaná. Hlavním cílem práce proto bylo „zjistit, nakolik lze dnes v Českobratrské církvi evangelické najít porozumění pro přijetí dětí kolem stolu Páně“, resp. „zda je účast dětí na večeři Páně v ČCE dostatečně akceptovaná“ (Anotace). Za tímto účelem autor provedl mezi členy ČCE kvantitativní výzkum, který tvoří těžiště práce.

Práce čítá celkem 83 stran. Je rozdělena do šesti kapitol, v nichž autor logicky postupuje od biblicko-teologických předpokladů (1. kap.), přes historický přehled o účasti dětí na VP ve staré církvi, středověku a v období reformace (kap. 2.), k současné praxi účasti dětí na VP ve čtyřech početně nejsilnějších církvích na území ČR: v církvi římskokatolické, pravoslavné, Československé husitské a Českobratrské evangelické (kap. 3.). Ve 4. kap. je zařazena „Analytická část“, v níž autor předkládá výsledky kvantitativního výzkumu k otázce účasti dětí na VP v ČCE. V 5. kapitole přehledně shrnuje nejčastější argumenty, které padají v diskusi mezi zastánci a odpůrci účasti dětí na VP. V poslední, 6. kapitole předkládá „Podněty a doporučení pro současnou praxi v ČCE“. Práce je opatřena úvodem, v němž autor přehledně nastiňuje cíl a strukturu práce, a závěrem, v němž shrnuje výtěžky. Na konci je připojen seznam literatury a příloha s deseti grafy, v nichž jsou zaznamenány procentuální výsledky kvantitativního výzkumu.

Jednotlivé části práce se kvalitou svého zpracování poměrně výrazně liší. První kapitolu, nazvanou „Od rituálů Nového zákona k teologii svátosti večeře Páně“ (s. 14-21), hodnotím jako nejslabší. Nejprve autor v oddíle 1.1 správně poukazuje na zakotvení VP v Ježíšově poslední večeři s jeho učedníky (Mt 26, Mk 14, Lk 22) a dále na starozákonní pozadí VP (sederová večeře). V oddílu 1.3 „Teologický smysl večeře Páně“ však vykazuje jeho argumentace logické skoky a nedostatečné pochopení skutečnosti, že VP je obřad, který je sice zakotven v životní praxi a údělu Ježíše Krista, avšak jeho liturgická podoba je důsledkem dalšího dějinného vývoje. Toto nedostatečné pochopení historické povahy večeře Páně nacházím například v otázce: „Proč nám dal Hospodin právě večeři Páně?“ či ve výpovědi: „Neustále se ptáme, který způsob slavení večeře Páně je nejsprávnější, [...] který se nejvíce blíží skutečné podobě slavení večeře Páně.“ (s. 18)

Také v úvodním oddílu druhé kapitoly, který podává „Historický přehled večeře Páně s dětmi“ (2.1), narážíme na tentýž deficit, když autor pojednává o Ježíšově poslední večeři s jeho učedníky a vzápětí činí skok k obrazu večeře Páně zachyceném v Didaché (s. 21). Zcela přitom chybí zmínka o lámání chleba Vzkříšeným (Lk 24), o praxi lámání chleba mezi prvními

křesťany, zachycené na mnoha místech Skutků apoštolských. Vzniká tak poněkud zjednodušený obraz, v němž se Ježíšova poslední večeře s jeho učedníky jeví jako přímý prototyp obřadu večeře Páně. Zjevné napětí a logický rozpor pak vyvstává, když autor označuje Ježíšovu poslední večeři jako „hostinu lásky“, tzv. agapu, které byly běžné v novozákonní době (s. 21), zatímco o několik stran dříve popisuje poslední večeři jako pesachovou večeři (s. 15n).

Další historický přehled o účasti dětí na VP v dějinách církve (2.1) je zpracován již lépe. Autor bere v úvahu důležitý poznatek, že křest, biřmování a VP byly v praxi rané církve úzce spojeny jako iniciační obřady při vstupu do církve (s. 22), a jako takové byly přístupny nejen křtěným dospělým, ale i dětem. Ty se svým křtem staly pravými údy Kristova těla, a tudíž získaly účast rovněž na jeho těle a krvi. Dále autor sleduje rozdělení iniciačních obřadů ve středověké západní církvi, zánik vysluhování VP dětem v souvislosti se vznikem doktríny o transsubstanciaci (s. 26-29) a stanovení věkové hranice sedmi let pro první přijímání (tzv. *anni discretionis*). Středověk je pro autora „zlomovým bodem“, kdy se „poprvé objevila racionální otázka, zda je dítě schopné rozumět, co je smyslem večeře Páně“ (s. 29).

Poměrně velkou pozornost věnuje autor postojům k účasti dětí na VP v reformačních církvích 16. století, které kladly důraz na správné pochopení smyslu svátosti a účast na VP podmínily pečlivou katechetickou přípravou zakončenou tzv. konfirmací (s. 31-36). Neopomene však představit také husitskou praxi vysluhování dětem včetně nemluvnat (s. 30n). V husitství platí křest jako jediná podmínka pro plnou účast na VP, a tak dochází k podtržení soteriologického a eklesiologického rozměru VP.

Analytická část práce (kap. 4) je zpracovaná poměrně solidně. Autor reflektuje metodiku výzkumu a formuluje tři vstupní hypotézy, které chce výzkumem ověřit: (1) že „ve sborech ČCE se děti účastní večeře Páně“, (2) že „členové ČCE se ztotožňují s tím, že podmínkou pro účast dětí na VP je ve sborech ČCE křest“ a (3) že nejpreferovanější formou účasti dětí na VP je, že dítěti je uděleno požehnání“ (s. 45n). Výzkumné otázky (v počtu 11) jsou pak rozděleny do tří skupin: (1) statistická data o respondentech, (2) osobní i sborové zkušenosti respondentů s účastí dětí na VP, (3) subjektivní názor respondentů na ideální formu účasti dětí na VP (s. 44). Získaná data diplomand doprovází svým komentářem, tlumočí rovněž názory některých respondentů k tématům křtu a konfirmace a nakonec konstatuje potvrzení svých hypotéz (s. 56n).

K výzkumu mám několik připomínek:

Technická připomínka: V důsledku technického nedopatření se v grafech s odpověďmi, které jsou připojeny v příloze, v několika případech nezobrazuje plné znění nabízených odpovědí (graf č. 3, č. 5, č. 8, č. 10).

Připomínka k interpretaci získaných dat: Autor sice zjistil určitá základní sociologická data o svých respondentech (příslušnost k seniorátu ČCE, věk, funkce ve sboru, rodičovství, období křtu a první účasti na VP), avšak již neprovedl vyhodnocení odpovědí se zřetelem k jednotlivým skupinám. Proto zůstává nevytěženo, zda se např. u rodičů s malými dětmi či u těch, kteří byli pokřtěni v dětském věku a účastnili se VP již před konfirmací, lze setkat se vstřícnějším postojem vůči plné účasti dětí na VP v předkonfirmačním věku.

V 5. kapitole autor poskytuje jakýsi vhled do současné teologické debaty o účasti dětí na VP a stručně představuje nejčastější argumenty pro a proti, s nimiž se setkáváme v zahraniční i domácí teologické literatuře (s. 57-63). Co však v závěru této kapitoly postrádám, je pokus o zhodnocení těchto argumentů, které by zdůvodnilo zaujetí vlastního stanoviska. To autor vyjadřuje v závěru 6. kapitoly. Ačkoli si uvědomuje, že v současné době „více než na kognitivní schopnosti jednotlivce je kladen důraz na společenství církve“ (s. 64), sám

vyjadřuje svou osobní preferenci pro „tradiční přístup“: totiž pro účast dětí na VP s udělením požehnání a plnou účast až po confirmaci (s. 67). Je škoda, že konkrétní důvody, které jej vedou k tomuto stanovisku, výslovně neuvádí.

V závěrečné 6. kapitole diplomand podává „podněty a doporučení pro současnou praxi v ČCE“ (s. 64-67). Zcela jednoznačně se staví pro účast dětí při slavení VP z důvodu začlenění do společenství církve (s. 64). Výstižně konstatuje, že praxe je v jednotlivých sborech „značně rozdílná a nejednotná“ (s. 64). Je škoda, že se přitom nezamýšlí nad otázkami, nakolik je samotná tato pluralita únosná z hlediska pastoračního, resp. nakolik jsou samotní členové ČCE spokojeni s touto rozrůzněnou praxí a zda „individuální“ přístup nemá neblahé důsledky v tom, že zbavuje sbory pevného řádu.

Krátkou úvahu věnuje diplomand otázce katechetického přiblížení VP dětem, kde doporučuje narativní přístup (s. 66). Užitečný je také jeho poukaz na to, že „praktické rady ohledně účasti dětí na VP by bylo vhodné zahrnout do připravované agendy“ ČCE (s. 66). Lze však jen litovat, že úvahy o katechezi dětí v souvislosti s VP nejsou dovedeny dále k systémovějším otázkám, jako je např. zařazení tématu VP ve výukových plánech a příručkách užívaných pro katechezi dětí ve sborech ČCE, nabídka samostatné (individuální či kolektivní) katechetické přípravy na VP pro děti v předconfirmačním věku, otázka, jak liturgicky pojmout případné „první přijímání VP“ u dětí v předconfirmačním věku, či v neposlední řadě úvaha o tom, nakolik mohou být pro ČCE v této otázce inspirativní modely z jiných církví.

Souhrnně lze říci, že autor ve své práci prokázal schopnost uvažování o teologické problematice, schopnost provést empirický výzkum, adekvátně zhodnotit získaná data a vyvodit určité důsledky pro praxi, byť prostor, který se mu nabízel k úvahám, využil jen zčásti. Celková struktura práce je přehledná. Autor reflektuje metodiku, pracuje s primární a sekundární literaturou české i zahraniční provenience (anglickou a francouzskou), cituje podle standardů. Na některých místech však postup výkladu a argumentace vykazuje myšlenkové skoky. Po jazykové stránce je práce spíše slabší. Na vícero místech nacházíme stylistické neobratnosti a pravopisné chyby, způsobené zejména skutečností, že čeština není autorovou mateřštinou.

Navzdory výše uvedeným nedostatkům předložená práce splňuje nároky kladené na diplomovou práci. Proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení C-D, v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze, 1.9.2017

Tabita Landová, PhD.

Otázky k obhajobě:

- Jaké důvody Vás vedou k zaujetí „tradičního stanoviska“: k doporučení účasti dětí na VP s udělením požehnání a plnou účast až po confirmaci?
- Jak vnímáte a hodnotíte různorodost praxe účasti dětí na VP v ČCE?
- Může být pro ČCE v otázce účasti dětí na VP inspirací některý z modelů uplatňovaných v jiných církvích?